

विमुक्त जाती व भटक्या जमाती तथा इतर
मागासवर्गीय जातींची यादी

स्पष्टीकरण

महाराष्ट्र शासन

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग,
शासन निर्णय क्र. सो.सी.सी.-१६८६/१४६५८/१४५२/मा.वक-५
मंगलप. विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक:- १ एप्रिल, १९८७

पत्रांक:- १) शासन निर्णय शिक्षण व सेवा योजना विभाग, क्र. सो.सी.सी.-१३६१-म,
दि. २१ नोव्हेंबर, १९६१, त्यातूनच प्रसिध्द करण्यात आलेली आणि
वेळोवेळी सुधारित केलेली विमुक्त जाती व भटक्या जमातींची यादी.
२) शासन निर्णय, शिक्षण व समाजकल्याण विभाग, क्र. सो.सी.सी.-१४६७-म,
दि. १३ ऑक्टोबर, १९६७ अन्वये प्रसिध्द करण्यात आलेली आणि
वेळोवेळी सुधारित करण्यात आलेली इतर मागासवर्गीय यादी.
शासन निर्णय:- शासन निर्णय, शिक्षण व समाजकल्याण विभाग क्र. सो.सी.सी.-१३६१-म,
दि. २१ नोव्हेंबर, १९६१ मध्ये स्पष्ट कल्पापुढे तत्कालीन मुंबई शासनाने विमुक्त
जातीच्या यादीच्या दुरुस्तीकरीन तयार करण्यासाठी निघुक्त केलेल्या समाजकल्याण-
अध्यापक गटाने विमुक्त जाती (माजी गुन्हेगार जमाती) व भटक्या तथा निम-
भटक्या जमातींची एकत्रित यादी तयार करावी आणि त्यांच्या कल्याणासाठी समान
कायदा तयार करायला अशी शिफारस केलेली होती. तो शिफारस तत्कालीन मुंबई
शासन शासनाने मान्य केले आणि त्या अनुषंगाने विमुक्त जाती व भटक्या
जमातींची एकत्रित यादी तयार करण्याचे हेतूने माजी गुन्हेगार जमाती आणि
भटक्या व निम-भटक्या जमातींचे वास्तव्य असलेल्या अशाचे सर्वेक्षण करून त्यांचे
साठवणीमान, गरजा आणि गरजा भागविण्याचे मार्ग आणि साधने यांचा अभ्यास
करून अशा जमातींची एकत्रित यादी तयार करण्याचे हेतूने शासनाने शिफारस
करण्यासाठी एक विशेष कार्य अधिकारी-याची नियुक्ती करण्यात आलेली होती.
त्या विशेष कार्य अधिकारी-याने जुलै, १९६१ मध्ये आपला सर्वेक्षण अहवाल शासन
लावला. तो सर्वेक्षण अहवाल विचारात घेऊन महाराष्ट्र शासनाने माजी
गुन्हेगार जमाती आणि गुन्हेगारी कायदा रद्द झाल्यानंतरही गुन्हेगारी प्रवृत्ती
संश्लेषणात आले अशा जमातींची तथा कोठेही स्थायिक न होता उदरनिर्वाहसाठी
अशा या जमातींमध्ये असलेल्या भटक्या तथा निम-भटक्या यांची प्रवृत्ती असलेल्या जमातींची यादी
दि. २१ नोव्हेंबर, १९६१ च्या तद्वत् निर्णयान्वये घोषित केली. अशाप्रकारे
विमुक्त जातींची यादी म्हणजे १९२७ च्या गुन्हेगारी जमाती कायद्याखाली
उल्लेखित असलेल्या जमाती, गुन्हेगार व्यक्तींचे टोळी किंवा गट
यांच्या, टोळीचा किंवा गटाचा भाग यांची यादी असून भटक्या

जमातीची यादी म्हणजे स्वातंत्र्यपूर्व काळापासून भटकी प्रवृत्ती असलेल्या
महाराष्ट्रातील जमातीची यादी आहे. या यादीत स्वातंत्र्यानंतर फाळी
माल्यावर अन्य प्रांतातून शरणार्थी म्हणून आलेल्या व महाराष्ट्रात
स्थायिक आलेल्या कोणत्याही जातीचा समावेश नाही. मात्र
दि. १३ ऑक्टोबर, १९६७ रोजी शासन निर्णय शि.अ. व समाजकल्याण
विभाग क्र.सी.बी.सी.-१९६७-म अन्वये घोषित करण्यात आलेल्या व येळोवेळी
तुधारीत करण्यात आलेल्या इतर मागासवर्गाच्या यादीतीलही समाजातील
फक्त जमीनदारी, जनाक, खादी, कुठरीया व तुधारीया या ५ जातींचा समावेश
आहे.

आधारावर

१. जरील पारदर्शकतेच्या अटीवर शासन असे आदेश देत आहे की, इतर
मागासवर्गाच्या यादीतील क्र. ४९, ५०, ६५, ८१ व १४६ वगळता अन्य सर्व
जमातींमधील जातीच्या नांवापुढे आणि विमुक्त जाती व भक्ता जमातीच्या
यादीत समाविष्ट असलेल्या सर्व जातींच्या नांवापुढे "निधी समाज वगळून" हे
शब्द समाविष्ट करण्यात यावेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(हस्ताक्षर)
[य. वा. वळवी]

तह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति:

सा. राज्यपाल यांचे सचिव,

सा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव,

सा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य, पुणे [१० प्रती]

सा. राज्यपाल, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे

अतिरिक्त आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक/नागपूर

अतिरिक्त, आदिवासी विकास, नाशिक

सर्व विभागीय आयुक्त, सर्व अप्पर विभागीय आयुक्त,

सर्व नि.वा.अधिकारी,

सर्व जिल्हादंडाधिकारी [१० प्रती]

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,

सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,

सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,

सर्व जिल्हा परिषदांचे समाजकल्याण अधिकारी वर्ग-१

सा. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई

महाराष्ट्र राज्यपाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई/महाराष्ट्र राज्यपाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर

सा. महाराष्ट्र शासन, मुख्य कार्यकारी, मुंबई [पत्राने]

सा. महाराष्ट्र शासन, आदिवासी विकास, मुंबई [पत्राने]

सा. महाराष्ट्र शासन, मुख्य कार्यकारी, मुंबई

सा. महाराष्ट्र शासन, मुख्य कार्यकारी, भारत सरकार, विपणन, धन,

सा. महाराष्ट्र शासन, मुख्य कार्यकारी, भारत सरकार, विपणन, धन,

सा. महाराष्ट्र शासन, मुख्य कार्यकारी, भारत सरकार, विपणन, धन,

स. क. सा. का. को. व प.

विभाग. महात्मा, मुंबई